

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— „
četrt leta . . . . . 2-50 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Cenjene naročnike,
ki še niso poravnali naročnine za prošlo leto, prosimo, da to store nemudoma, ker smo sicer primorani jim list ustaviti. Hkrati pa opozarjamo one naročnike, ki plačujejo četrtletno, naj nam pošljejo denar v prvi polovici četrtletnega meseca, ker nam s tem jako olajšajo upravniške posle.

Upravništvo.

Solidarnost — internacionalizem.

S posebnim oziranjem na stanovsko-šolska politična stremjenja slovenskega naprednega učiteljstva.

Danes, ko je prišlo že do skupnega nastopanja in združitve naprednega slovanskega in splošno naprednega učiteljstva v Avstriji, ko je solidarnost zadobila splošno mesto razsodnosti in treznosti, nihče več ne dvomi o potrebi interesnega združenja v točkah, v katerih soglašamo — in je trdno uverjen, da tako združenje nikdar ne znači narodnega izdajstva, čeprav se združimo z našimi narodnostnimi nasprotniki, a stanovskimi tovariši, temveč je to združenje koristno in potrebno interesnim skupinam, ne da bi postala ena od druge odvisna.

Tako soglašajo vse napredno učiteljstvo v Avstriji v onih točkah, ki so nam skupne in zanje tudi skupno nastopa. Danes nastopa vse napredno avstrijsko učiteljstvo za dve točki skupno, t. j. za gmotno situiranje vsega avstrijskega učiteljstva in da se pri preosnovanju državnega šolskega zakona ne krši načela naprednosti. Vsekakor se pa bosta družili obe napredni interesni skupini vselej solidarno, kadar pojde za kako skupno zadevo, za stanovske in šolske zadeve v državi. To so skupni smotri naše stanovske in šolske politike.

Kadar se pa zastopa narodnostne in specialne interese, tedaj pa nastopata ti interesni skupini vsaka zase. Torej nikakor nima v tem

oziru naše združenje vpliva na krajevne in narodnostne razmere in tudi ne dovaja to združenje ne nacionalnih ne deželnih ne krajevnih organizacij in tudi ne posameznika do bodisi kakršnekoli odvisnosti.

V zgoraj označenih točkah je torej dejstveno naše internacionalno stališče in načelo, medtem ko ostaja krajevnim organizacijam in nacionalnim zvezam prosto izvrševati narodnostni in podrobni program.

Potrebno se nam je zdelo to omenjati, da se nas bo razumelo ob raznih prilikah; potrebno pa tudi v tem oziru, da se bo vedel vsak posameznik zanimati tudi za te kompromisne zadeve in se bodo z zanimanjem in disciplino posameznika laglje dosegli skupni smotri. Ni dovolj, da se zanimaš za organizacijsko gibanje v svojem okraju, temveč je neobhodna potreba, da se seznaniš z vsemi sklepi in naklepi višjih, nadrejenih organizacij in znaš tako zastopati ob vsaki priliki v njih označeno stališče.

Obsebi je umevno, da tako solidarno nastopajo tudi manjše organizacije medseboj v onih krajih in stvarih, ki se tičejo skupnih zadev. Nikakor nismo zadaj in vemo, da se tako že sedaj postopa, toda važno se nam je zdelo to konstatirati z ozirom na našo stanovsko-šolsko politiko in nje formuliranje.

Toliko o mejah in razmerju naše notranje stanovske in šolske politike, katere neobhodnost se nam kaže nujna potreba in s katero se moramo natančneje seznanjati i baviti.

Drugačno in večje je pa naše združenje na slovanski, t. j. na narodnostni podlagi, ker tu je naša solidarnost tem večja in vez tem trdnejša, ker tu so nam točke obilnejše in je več skupnih interesov. Slovansko-šolska in stanovska politika, ki smo jo započeli, nam obeta še obilega sadu, ker je trenutek izbran srečno — ko je pričela slovanska večina dobivati svoje veljavo in bo tako začela dobivati svoje pravice, ki nam gredo. S splošnim političnim preobratom naj se pa vrši preobrat tudi v šolstvu, in naši „Zavezi“ je skrbeti, da bodo tla v tem oziru pripravljena. Program, ki se bo podal na zborovanju v Krakovem, nam

bo podal smeri, in tedaj bo dovolj prilike se natančneje baviti s tem vprašanjem in ga razmotrivati.

Skoro da nam ni potreba tu omenjati ene prvih zahtev, ki jih ima realizovati naša slovanska zveza, da se peča z reorganizacijo naših učiteljskih in jih napravi za vzgojevališča narodnega učiteljstva i. t. d.

Morebiti nam bo kdo predbacival, da smo z našo slovansko politiko pričeli napačno. Toda naj bo uverjen, da se zavedamo večjih in tesnejših jugoslovanskih interesov in smotrov, ki jih imamo zastopati, toda se nam v tem oziru stavijo mnogo večje zapreke in ovire v druženju, nego za rešitev splošno slovanskega stanovsko-šolskega vprašanja.

Toda pride tudi do rešitve jugoslovanskega učiteljskega in šolskega vprašanja in gotovo bo to vprašanje velikega pomena ter bo zavzemalo eno prvih mest v vrsti vprašanj jugoslovanske vzajemnosti.

Naše vezi bodo postale tesne, ker bodo tesne vezi naših skupnih interesov. Naši smotri in stremjenja bodo pa v splošno korist in dobro jugoslovanskih narodov.

Tako smo obravnavali v glavnih potezah smeri naše stanovsko-šolske politike, s katere podrobnostjo se nam bo treba še natančneje baviti. Slovensko učiteljstvo naj se pa zaveda, da nas izven naše narodne stanovsko-šolske politike čaka važna analogat tudi z ozirom na izvennarodno stanovsko-šolsko politiko, da pri reševanju posameznih vprašanj zavzamemo tudi mi svoje stališče in mesto.

Praden končamo, naj se pobavim še nekoliko z našo slovansko stanovsko-šolsko politiko, saj je vendar prvi pogoj nastopanju slovanskega učiteljstva za lastne interese izven naroda, da se zavedamo, kaj hočemo zastopati, kaj so naša stremjenja in kaj naše težnje? Torej se nam je treba prej doma dobro pripraviti, preden ponese mo svoje zahteve in težnje ven. Naši notranji stanovsko-šolski boji nam v tem oziru ne bi škodovali, če bi bili

stvarni in načelni ter bi nam ne slikali koristolovstva in fanatizma. Prvi pogoj stvarnemu boju je pa zrelost, prvič stanovska zrelost in drugič politična zrelost.

Ne bomo natančneje slikali in črtali smeri pravega boja, ker bi itak pri naših stanovskih nasprotnih tovariših padlo vse na nerodovitna tla. Skoro neumestno bi se nam zdelo črtati tu naš podrobni program, ker so se posamezne točke že vse obravnavale in smo o njih pisali, da mora biti na jasnem o njih vsakdo, ki je opazoval naše delo. Konstatovati pa moramo, da je premnogim slučajem uskoštva vzrok tudi malo zanimanje in mala izobrazba, tako da si imamo le čestitati, da se izločujejo taki elementi, ki bi nas v odločilnih trenutkih le ovirali.

Odlučno moramo stopati preko teh ne-disciplinirancev — disciplina je znak zrelosti — a tudi preko onih neorganizirancev, ki so nam le balast in se okoriščajo z našim delom. Če se bomo hoteli truditi z njimi, nam znači to potratu časa, če pa bomo stopali preko njih do naših nadaljnjih smotrov, bo to njih poguba, ker ne pojdejo z nami in bodo zaostali za duhom časa.

Z vztrajnim notranjim delom in z uspešno vnanjo stanovsko-šolsko politiko bomo torej zadržali te parasite v naših vrstah, ne da bi se nam bilo potreba z njimi posebe baviti in ne da bi se bilo bati od njih kakega okuženja. Naše delo je zasnovano na bodočnosti in trajnosti, in so uspehi neizogibni. To pa, kar oni imenujejo uspeh, je le hipnost slučajja političnih tokov, in rekli bodemo: Bili so! Dixi.

K izpremembi šol. zakonov v Istri.

Že lansko leto je sklenilo „Slov. učiteljsko društvo v Istri,“ da bo delovalo na to, da se izpremene deželni zakoni: 27./7. 1875, št. 13, 30./3. 1870, št. 20, in 3./11. 1874, št. 29. V ta namen se je izbralo tri odseke, katerih

LISTEK.

„Slepa ljubezen.“

Dne 19. in 20. pret. m. se je Krčanom nudil izreden užitek; predstavljala se je namreč A. Peskova „Slepa ljubezen.“

Ker se je ta igra že prej na Štajerskem trikrat* predstavljala, in so ob tej priliki tudi kranjski časopisi poročali o nji, ne bom tu navajal njene vsebine, ker je ta čitajočemu občinstvu že itak znana; usojam se le kot nepristranski opazovalec poročati širši javnosti o tem, kar je med uprizoritvijo meni pa tudi drugim polnilo dušo.

Da, dragi mi tovariš učitelj, kolikor glav šteje tvoj razred, toliko različnih duš je izročeni tvojih oskrbi. Ti seješ v te duše zlata zrna resnice, in žarko solnce tvoje velike ljubezni do mile mladine pa jih ogreva in zbuja k življenju; sočutje, potrpežljivost, pravičnost

* Dobova, Ptuj, Celje.

in druge lepe lastnosti tvojega kremenitega značaja pa so oni čisti vir, ona blagodejna rosa, ki krepča in napaja, kar si ti vsejal. Otroci te ljubijo, spoštujejo, tvoje besede so jim svete. Doma, na paši, na poti, povsod jim je tvoja podoba pred očmi in jih spremlja kot dobri angel varuh pri vsem njihovem dejanju in nehanju (Andrej, Tonek). Da, ako bi bilo pri vseh tako! Toda, komu zori pšenica popolno brez plevla? Pri marsikom izmed učencev zapaziš, da kaže še precej dobre volje, pa vendar troji opomini ne zaležejo, učenci se vedejo nasilno in predrzno; doma čez učitelja zabavljajo in dajejo otrokom potuho. (Franč-k.) Žalostna resnica pa je tudi, da se dobijo učenci, ki so še slabši od Frančeka; njih srce je že v nežni mladosti popolnoma zakrknjeno. To so otroci staršev, ki živijo v večnem prepiru med seboj, ki zakonska drug drugega črtita in sovražita, ki do svojih otrok ne čutita sicer nikake ljubezni, ki pa vendar v lepi edinosti kolneta in zabavljata čez šolo in učitelje, če jih ta sili k rednemu šolskemu obisku in če jih za prestopke kaznuje (Erženov Jože). Toda

zakon narode je tak, da se vse, kar je do-brega, poplača samo in tudi nobeno zlo ne ostane nekaznovano. Tudi v tem oziru odgovarja drama naravnemu razvitku. Franček se pobije na mejniku, ki je pri njem nasilno ravnal s svojimi tovarišema Andrejem in Tonkom — v smrtini nevarnosti je njegovo življenje. Ta nesreča izpametuje njegove ošabne starše, da spoznajo ter obžalujejo svoje krivo početje. Kot nekaka vrzel pa se nam je videlo, da smo v drami pogrešali ono roko pravice, ki doleti tudi Erženovega Jožeta za njegove hudobije. Če ta tudi ne nastopi več kot enkrat, je on vendar oni zli duh, ki je zavajal Frančka in bil takorekoč kuga celega razreda. Misleči gledalec se tedaj nehote vpraša: „Kaj pa je bilo z Erženovim Jožetom?“

Pa drama ne bi odgovarjala načelom naravnega razvitka, ako bi v njej le razni prestopki in razne pregrehe dobile zaslužen kaznen; treba je tudi dobra dela in vrline spodobno plačati, treba je, da tudi Andrej in Tonek prejmeta plačilo za njuno lepo vedenje in uspre-dovanje v šoli. V ta namen je pisatelj v glavno

ulogo kaj spretno vpletel ulogi Janeza in Mimike. Oba sta bila pošteno vzgojena, in šola pa jima je izbistrila um in obogatila srce z lepimi nauki. Ljubezen, ki se med njima zbuja, je čista in sveta: brez hlimbe, brez divje strasti. Da najde taka ljubezen, bistra glava in pošteno srce priznanje in podporo tudi od drugod, se vidi na tem, da dobita zaradi omenjenih svojih lastnosti pri graščaku Dolinarju kot oskrbnika njegove graščine dobro službo.

Igra je napravila na občinstvo velik vtisk. S posebnim zanimanjem in odobravanjem so ljudje opazovali nastopanje in igranje nežne šolske mladine, ki je svojo nalogo v vsakem oziru tako dobro izvršila, da se je temu vsak čudil. Bilo je pač treba veliko truda in vztrajnosti tako od režiserjeve strani (M. Hočevar), kakor tudi od strani šolarjev, ki so s svojim sigurnim nastopom pokazali, da niso samo v šoli na svojem mestu, ampak da jim tudi pred občinstvom ne vpadе pogum. Kretnje, govorenje in petje — vse je bilo prav naravno gladko in lepo. Samo hudobni Erženov Jožek se je nam zdel premalo hudoben.

vsakemu se je poverilo, da pregleda po enega teh zakonov, sestavi načrt dotičnega izpremenjenega zakona ter ga objavi v cenjenem „Učitelj. Tovarišu,“ da se dá prilagoditi tudi drugim tovarišicam in tovarišem, da se temeljito pripravijo za skupno razpravo, ki se izvrši na obnem zboru. Dosedaj je bil objavljen samo preminjalni načrt zakona 27.7. 1875. Zdi se, da se ne upata druga dva odseka s svojima načrtoma pred javnost, a nikakor ni mogoče zadeve korenito in temeljito rešiti, ako nismo vsi pripravljani. Zaradi tega se usojam objavljati svoj preminjalni načrt zakona 30./3. 1870, št. 20, ki obstoji v sledečem:

§ 1. in 2. ostaneta neizpremenjena.
 § 3. dobi dostavek: „Kakor hitro doseže počeznica treh let šolo obiskujočih otrok zaradi krajevnih razmer ustanovljena ekspozitura 40, jo je izpremeniti v samostojno enorazrednico, akoravno ni oddaljena od matice nad 4 km.
 § 4. Ako se pokaže v enem kraju, da je v razredih že šestrazredne ljudske šole počezno v vsakem razredu skozi tri leta več kot po 60 otrok, je ustanoviti potrebne vzprednice, in če spozna okrajna šolska oblast za dobro, je šolo ločiti v deliško in deško, pri tem se pa ne sme znižati števila razredov na deški ni dekliški šoli. Na drugih manjrazrednih šolah je pa pomnožiti za potrebno število razrede.
 § 5. in 6. ostaneta.
 § 7. Vse za ustanovitev in ureditev govoreče razmere je ustanoviti na komisijem ogledu na lieu mesta, h kateremu je poklicati vse interesirance. Ako bi kateri povabljenih interesirancev ne imenoval svojih zastopnikov najdalje v roku 6 tednov ali ako bi se kateri zastopniki ali sami interesiranci ne in ne udeležili komisionalnega ogleda po okraj. šol. oblasti določeni dan, opravita komisionalni ogled predsednik okraj. šol. oblasti in okraj. šol. nadzornik brez navzočih zastopnikov, oziroma interesirancev, vpoštevaje one izjave, ki jih povedo na zapisnik navzoči.

Vsa obravnava in zapisnik o nji se izvrši v onem jeziku, v katerem je bila vložena prošnja za ustanovitev šole, oziroma v jeziku, ki ga govori večina prebivalcev v kraju, kjer se ima ustanoviti šola.
 Okraj. šol. oblasti je dolžnost, da izvrši komisionalni ogled najkasneje v 3 mesecih po onem dnevu, ko je bila vložena prošnja in ako se pokažejo razmere, ki odgovarjajo § 1. tega zakona, je dolžnost dež. odboru in občini, da poskrbita, da se v času 3 mesecev odpre šola z rednim poukom.
 § 8. odpade, ker je nasproten prejšnjim.
 § 9. Vsaki javni ljudski šoli je določiti nje šolski okoliš, pri čemer se je v glavnem ozirati na krajevne razmere in daljavo.
 § 10. ostane neizpremenjen in enako § 11.
 § 12. odpade, ker je zapaden v § 9.
 §§ 13., 14., 15., 16. in 17. se nadomeste s § 1.—20. ministr. naredbe z dne 9. junija 1873, št. 4816, le v § 16. se zamenja nemška beseda „soll“ s slovensko „mora“ ali nemško „muss.“
 § 18. ostane z dodatkom, da ima okraj. šol. oblast na vodičeljevo prošnjo koj odločiti odškodnino od m.
 § 19. Uporaba ženskih učnih oseb je dovoljena na deških ali mešanih šolah le v nižih treh letnikih.
 § 20. se zamenja s 5. točko § 11. državnega zakona z dne 2. maja 1883.

A nt. Urbančič.

O celibatu, oziroma možitvi učiteljic.

Komaj sem prečitala izborni referat tov. Gregoričeve, takoj sem ji v duhu čestitala, čestitala temeljitim izvajanjam, ki slone na dobrem spoznavanju razmer in na živi realnosti. Jaz in marsikatera štajerskih kolegij se z njo popolnoma strinjamo. Ne poznam cenj. kolegij, ki se v „Uč. Tov.“ tako živahno zavzemajo za poroko učiteljic, zato tudi ne vem, govore li one iz lastne izkušnje — ali love le namišljene ideale, ko tako precenjujejo delovanje matere učiteljice. — Jaz pa poznam vse prijetnosti in bridkosti žene in matere učiteljice, ker sem jih na sebi izkusila in ker imam priliko jih še dalje opazovati na svojih kolegijah.

Omožena sem že nekaj let in tudi službujem kot taka, zato vem v polni meri ceniti, kaj se pravi služiti dvema gospodarjema, od katerih vsak zahteva celega človeka. — Otroci, gospodinjstvo, vrhutega napolnjen razred! Noči prečete zaradi boleznih moža ali otrok, stanje nosečnosti, mali dojenček doma, skrbi v kuhinji, pri perilu — časih obolela dekla, in na deželi še ni mogoče najti namestnice — zdaj pa naj preostaje še kaj energije za šolsko delo! — Moj ponos kot učiteljica mi ni dopuščal zane-marjati šole in zaslužiti očitane površnosti in malomarnosti — ljubezen do doma in obitelji pa mi je napolnjevala srce! — Toli težka naloga, da so moji živci že komaj zadoščali zahtevam. Zdjaj ni mi več tako naporno združevati skrbi matere in učiteljice iz umeynih razlogov. Otroci so mi nekoliko odrasli, zdravi so, hodijo v šolo, za silo izhajam brez dekle, skrbi za bolnega soproga, bojazen za njegovo zdravje je prenehalo i t. d. Ali prva leta, oh!...

Izvenšolskega delovanja omoženih učiteljic nisem imela nikdar prilike videti, ker ga sploh — ni! Kar piše „nova“ koleginja o dobrem vplivu omožene učiteljice na javno življenje, je le fantom! Šola, obitelj, dom — in zdaj naj si naloži na pleča še vzgajanje odraslih občanov! Katero breme naj si še naprti, da se prej zgrudi pod težo?

Z eventualnostjo pa, da ostane učiteljicin zakon brez otrok, se ne sme računati, ker — to je izjema, ki pa ne daje ženi nikake prednosti. — Obratno!

Ne zamerim učiteljicam, ki sledeč naravnemu nagonu, hrepené po zakonu. Želim le, da bi se jih kolikor mogoče mnogo pomohilo, a da bi si vse z zakonom izboljšale stanje in se višje pospele v družabnem življenju ter na novem mestu postale zaradi izobrazbe vzor — matere in žene.

S tem bi osrečile sebe in druge, bile bi zgled — in napravile bi obnem prostor mlajšemu naraščaju.

One kolegijne pa, ki jih vodi bolj hladen razum in ostanejo same — vsa čast njim! One morejo delovanju na šolskem in narodnem polju intenzivno posvetiti svoje moči in ker so same, morejo časih tudi z denarnimi sredstvi pripomoči, ki v javnosti več zaležejo kot vsi bombastično naslikani uspehi matere učiteljice.

Zato pa vzklikam tov. Gr. ponovno, naj le neustrašeno zagovarja še dalje celibat učiteljic, ker ravno humaniteta zahteva, da se čuva mater in ženo in se jo ohrani krepko njenim dragim.

Višek lepega pa je igra dosegla v prizoru, ko si Janez in Mimika drug drugemu odkrijeta svojo ljubezen. Pri tem prizoru ne vem, kaj smo bolj občudovali, ali srčkano, ljubivo in obnem pa tako zvesto po načinu preprostega ljudstva posneto vedenje in govorjenje, ki je nam vsem segalo globoko v srce, ali pa oni krasni duet,* v katerega sta s svojima nebeškima glasovoma zliha nežna čustva, ki so jima kipela iz srca.

Kakor pa je ta prizor zaradi svoje lepote vse občinstvo očaral in do solz gauil, tako je tudi nastop sirovega Lovriča v šoli napravil na poslušalce neizbrisen vtisk. Tu sta si prišli kot kričeč kontrast nasproti ljudska nehvaležnost napram učiteljstvu in pa ona gigantska moralna moč učiteljstva, ki mu daje pogum, da ne postane žrtev letargije. Želeti bi bilo, da bi ne bil učitelj pri tem nastopu kazal pred Lovričem nikake bojazni, ker se to ne strinja s značajem, ki hoče „neustrašeno stati na braniku za blagor mladine.“ — Kot tip prave

* Vse pesmi te igre je harmonizoval skladatelj tov. Adamič.

slepe materinske ljubezni je svojo ulogo v tem oziru Franciška prav dobro pogodila; kot ošabna in jeznorita kmetica se nam je pa zdela na par mestih premalo ošabna in huda. Prav tako dobro je svojo ulogo rešila tudi Mimikina teta, vendar bi morala izgledati starejša. Če zraven še omenjamo, da bi bila hlapec in dekla prstane ob delavnih dneh lahko pozabila doma in da bi bila lahko Tonek in Andrej na paši malo manj nobel oblečena, bi bile s tem omenjene tudi one malenkostne hibe, ki jih je mogoče eden ali drugi opazil pri igralcih.

Naposled si pisec teh vrst dovoljuje še izraziti subjektivno mnenje, da je prvotni tragični konec boljši od sedanjega veselega, ker napravi 1. na občinstvo večji in tedaj trajnejši vtisk, ker je 2. znano, da je stara navada železna srajca in ni sigurno pričakovati, da se Frančkovi starši poboljšajo, in ker je 3. znano, da zahteva priroda za odstranjenje hudega dostikrat tudi kake žrtve, (v tem slučaju Franček in njegov oče), ki naj bi bile kot svarilen zgled drugim in jih varovale enakih pregreh. Verjamem, da si občinstvo, deloma iz

Učiteljica samica pa naj vidi idealnost v vzgajanju šolske mladine in v pospeševanju narodne izobrazbe in napredka.

Tukaj žena in mati — tam učiteljica — vsaka naj deluje v svojem krogu, da doseže vzvišen smoter določenega ji življenja!

Štajerka.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja K 55.820.96.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Literarna zgodovina narodnega gospodarstva.

Izbrani eseji.

Spisal F. L. Tuma.

Stari vek.

(Dalje.)

Zanimivo je, da je spoznal delitev dela kot princip, ki so se iz njega razvile različne obrti. Smatra jo kot velik ekonomski napredek, zakaj omejitve na en produkt pomenja toliko, kakor producirati boljše in več v istem času.

Dve desetletji po Politeji je napisal svojo drugo knjigo o postavah: po svojih idejah pomenja znatno modificiranje prvih drznih projektov, z druge strani je označuje še večja konserviranost pred vsem, kar je tujega.

Pač je zopet pripoznal potrebo po privatni lastnini in zakonu, zahteval je celo enakopravnost obeh stranov, ali vso mobilno posest je vzlic temu hotel ozko normirati in jo spraviti pod kontrolo države. Vsi meščani naj goje skupno prepričanje in to bodi pozitivna vera — v Politeji mu je bilo skupno prepričanje filozofija. Godbo, ki ji je odmenil prej tako važno vzgojevalno nalogo, zavre sedaj skoro dočela zaradi predirektnega vnevanja raznih strasti: ohraniti je hotel samo še koralne pesmi, ki naj navdajajo človeka z resnim verskim in nrvnim čustvovanjem.

V državi, kjer goje meščani trgovino in industrijo, vidi najhujše socialno zlo, zakaj iz tega se rodi na eni strani veliko bogastvo, na drugi hudo uboštvo. Za denar naj ne velja nobena stvar, ki ima kako notranjo vrednost; jemanje obresti je hotel prepovedati in ravno tako bi pripustil on volji dolžnika, če hoče vrniti upniku napravljeni dolg ali ne.

Vsak stik s tujimi narodi se mu je zdel izredno poguben, zato bi morala ležati njegova idealna država v gotovi distanci od morske obali, da bi bila s tem promet in trgovina otežkočena. Iz političkih in etičnih vzrokov je hotel omejiti število prebivalstva s tem, da bi izpostavljali otroke in dovolili poroke v razmeroma pozni dobi.

V isti dobi je živel Ksenofon (430—354). Bil je ravno tako učenec Sokratov kakor Plato. Poleg svoje vojaške službe in vojaških spisov je sestavil tudi „Ekonomijo“, vendar je to

delo skoro brez vsakega teoretičnega pomena. Ksenofon je bil vojskovodja in kot tak jako praktičen mož. S svojim spisom je hotel pokazati na sredstva in pota, po katerih morejo izboljšati atične finance.

Institucija sužnjev mu je bila obsebi umljiva, zakaj brez dela sužnjev si ni misliti meščanov, ki bi se posvetili državnim poslom nesebično. Porabili bi naj jih celo v državnih rudokopih in da ne pobegnejo, naj jim užgo na čelo posebno znamenje! Obrti in trgovine ni smatral kot nekaj sramotnega, nasprotno je zahteval za obe panogi državno podporo in negovanje. Toda vzlic temu mu je pravi ideal kmetiško življenje, ki navdaja človeka s spoštovanjem pred lastnino in globokimi patriotičnimi, ter verskimi čustvi.

Kot največja zvezda antike nastopa Platonov učenec Aristotel (382—322), vzgojitelj Aleksandra Velikega in poznejši ustanovnik lastne „peripatetične šole“ v Atenah, ko ga po Platonovi smrti niso volili njegovim naslednikom v „Akademiji“. Aristotelova filozofija je vladala takorekoč neomejeno do nastopa francskega filozofa Des Cartes ali Cartesius imenovanega (1596—1650). Strastno so pobijali jezuitje filozofijo tega probudnika moderne filozofije („Cogito ergo sum“) in hoteli na vsak način obdržati staro peripatetično šolo. Zamrla je; šele na koncu minulega stoletja so jo probudili iznova katoliški teologi na poseben papežev ukaz in nastopa danes v modernificirani obliki, znana pod imenom Tomizem.

Politiko je obravnavala kot sistem najprej filozofija Sokrata, ki se je prvi bavil z etičnimi vprašanji. Pomenjala mu je isto, kakor nauk o najboljši državi. A kaj je najboljša država? Platon si je postavil kot temelj pravičnost, ki izenačuje v družbi nastale konflikte. Njegova metoda je bila etično-deduktivna. S tem hočemo reči: idejo je prilagodil življenju.

(Dalje.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek, 17. t. m., ob 2. uri popoldne na Gomilskem. Dnevni red: 1. Naznanila predsedstva, 2. Nadaljevanje predavanja tov. Jakšeta o hrvaški zgodovini, 3. Predlogi in nasveti. K mnogobrojni udeležbi vabi

Rud. Vrabl, t. č. predsednik.

Slovenjebistriško učit. društvo je zborovalo dne 3. t. m. v Slov. Bistrici.

Udeležba povoljna. V nagovoru pozdravi predsednik Koki zborovalce ter specialno goste gđc. Schreierjevo iz Maribora, gospo Polančev, tov. Serajnka in predavateljca G. H. Drzoviča. Predsednik omenja nadalje imenovanje dr. Janka Bezjaka, častnega člana našega društva; sklene se mu čestitati pismeno. Vest o imenovanju okr. šolskega nadzornika Josipa Schmoranzerja so sprejeli zborovalci z obžalovanjem, saj izgubi učiteljstvo okraja z njim moža, katerega spomin mu ostane za vedno drag. Tozadevni sklep se mu je sporočil brzojavnim potom.

Po prečitaniu zapisnika in došlih dopisov poročata tov. Krotky kot predsednik o delovanju socialnega odseka. Za tekoče društveno leto se izvoli dosedajni odbor. Delegatom „Zveze“ se izvoli soglasno tov. Seb Krotky.

Tov. Polanec je poročal kot uč. zastopnik okr. š. sveta o odhodu prejšnjega predsednika te korporacije grafa Attemsa, ki se je v jako laskavih besedah izrazil o delovanju tuokrajnega učiteljstva.

Ne smemo pa iti mimo, da ne bi krški meščanski šoli čestitali na pridobitvi tako krasnega odra, ki sta ga postavila strokovna učitelja tov. R. Humek in Rozman in ki je edini stalni šolski oder na Kranjskem. Slike kolis so tako plastično izvršene in so tako umetniško-okusno slikane, da nismo ob pogledu nanje občudovali le izrednega slikarskega talenta tov. Humka kot slikarja, ampak tudi veliko požrtvovalnost slovenskega mladinojuba in rodoljuba, ki je svoj redki slikarski talent dal v to svrhe zastopni v službo, zakaj mi idealisti smo vajeni računati največ na moralno plačilo, in tega bo on kakor tudi drugi, ki so že in bodo še brez dvomno na tem odru po začrtani poti neumorno in požrtvovalno še dalje delovali v kulturnem in vzgojnem smislu, gotovo deležni!

Izražam le še željo, da bi se „Slepa ljubez“ večkrat igrala na ljudskih odrih, v vzgoji pa zavlada prava materinska ljubez.

Lud. Potočnik.